

Politici, bescherm je instituties!

Het Nederlandse bestuursstelsel is uniek. De tradities die wij hebben met planbureaus, doorrekenaars en politici die zich onderwerpen aan het doorrekenen van verkiezingsprogramma's, vind je nergens anders.

Elders in Europa wordt er heel anders met cijfers omgegaan. Tijdens mijn voorzitterschap van de Eurogroep heb ik verkiezingen in andere landen met aandacht gevolgd. Vaak ontbreekt daar in de verkiezingsprogramma's een financiële paragraaf, laat staan dat er een doorrekening is gedaan. Onafhankelijke cijfers worden door de regering genegeerd en in het extreemste geval worden doorrekenaars beschuldigd van landverraad wanneer de cijfers niet zo mooi blijken te zijn als gedacht.

Ook in Brussel verdwijnen de cijfers in een soort *black box* van de Europese Commissie, waaruit vervolgens een politiek hanteerbaar besluit komt.

De scheiding tussen feitelijke analyses en politiek is belangrijk, omdat politici beloften doen die ze niet altijd kunnen waarmaken. Ze kunnen niet garanderen dat én de pensioenen én de uitkeringen stijgen, en dat er dan ook nog geld vrijkomt voor tal van andere zaken. Politici moeten op zijn minst de vraag kunnen beantwoorden hoe ze zoiets willen financieren.

Door het objectieve doorrekenen van verkiezingsprogramma's worden Nederlandse politici gedwongen om naar de haalbaarheid van programma's te kijken. Dit heeft ook voordeel voor de kiezer. De partijprogramma's worden er serieuzer door. En in die programma's mogen politici radicaal zijn. Ze kunnen zeggen dat ze de vermogensongelijkheid te groot vinden en dan belastinghervormingen aandragen die ze willen gebruiken om dit te verkleinen. Dáár kunnen ze aangeven waar ze willen uitkomen, met een scala aan beleidsopties. De onderzoekers van het Centraal Planbureau kijken vervolgens naar het programma, en stellen vast of het beleid tot de gewenste uitkomst leidt.

JEROEN DIJSSELBLOEM

Voorzitter van de Onderzoeksraad voor de Veiligheid en voormalig minister van Financiën en Eurogroepvoorzitter

Toch maak ik me zorgen over het Nederlands bestuursmodel. Het stelsel vergt dat de onafhankelijkheid van instituties wordt gerespecteerd en dat politici daarvoor opkomen. Het is goed dat wetenschappers onderling sparren over wat de juiste berekening is, maar de politiek moet wel vertrouwen op de uitkomsten van de wetenschappers.

Wat betreft een aantal dossiers in Nederland zitten we nu op een punt dat het uit de weg gaan van moeilijke keuzes niet langer mogelijk is. Denk aan klimaat, pensioenen en stikstof. We hebben eindeloos dingen uitgesteld en omcirkeld wat de moeilijke keuzes zijn. Echter, in plaats van de problemen aan te pakken, wordt er nu gezegd: 'ik wil deze keuze niet, en ga de onderliggende problemen

nogmaals ter discussie stellen.'

Wanneer de politiek haar instituties in de wielen rijdt, zoals gebeurde met het RIVM afgelopen oktober in het stikstofdossier, doet dit afbreuk aan de zinnigheid van het politieke debat. En dat geldt evenzeer voor hen die twifelen aan de integriteit van een technische pensioencommissie.

Twee dingen zijn daarom van belang. Laat ten eerste de wetenschappelijke kritiek uitwoeden. Wetenschappers discussiëren onderling over de juiste meetmethoden, en staan dus ook open voor die dialoog en kritiek. Ten tweede moet er een open politiek debat worden gevoerd. Daarin kunnen politici duidelijk maken dat ze de politieke consequenties van een analyse bijvoorbeeld niet acceptabel vinden en daar iets aan willen doen. Dat kan op allerlei manieren gebeuren, maar dat is dan een politieke afweging.

Het bestuursstelsel in Nederland zit goed in elkaar, maar politici dienen wel de instituties te beschermen om dit ook zo te houden!

Deze tekst is een ingekorte versie van de bijdrage van Jeroen Dijsselbloem aan de conferentie bij de SER op 15 oktober 2019.